Informácia

o plnení opatrení Národnej stratégie deinštitucionalizácie systému sociálnych služieb a náhradnej starostlivosti

I.

Vláda Slovenskej republiky schválila uznesením č. 222 z 28. apríla 2021 Národnú stratégiu deinštitucionalizácie systému sociálnych služieb a náhradnej starostlivosti (ďalej „Národná stratégia DI“).

Podľa úlohy B.3. uznesenia vlády SR č. 222 z 28. apríla 2021 predkladá minister práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky na rokovanie vlády Slovenskej republiky informáciu o plnení opatrení a úloh vyplývajúcich z Národnej stratégie deinštitucionalizácie systému sociálnych služieb a náhradnej starostlivosti každoročne k 30. aprílu za predchádzajúci kalendárny rok, prvýkrát v roku 2022.

Národná stratégia DI určila 10 strednodobých cieľov, ktorých splnenie sa predpokladá v horizonte do roku 2025.[1]

Predkladaná informácia o plnení opatrení Národnej stratégie DI za rok 2023 obsahuje konkrétnu informáciu o stave plnenia a stručný popis spôsobu plnenia každého z určených cieľov.

II.

Strednodobý cieľ 1 – Zvýšiť informovanosť na národnej a miestnej úrovni o práve osôb so zdravotným postihnutím žiť nezávislým spôsobom života a začleniť sa do spoločnosti.

<u>Strednodobý cieľ 1 sa priebežne plní</u>

V decembri roku 2023 bol ukončený Národný projekt Deinštitucionalizácia zariadení sociálnych služieb – Podpora transformačných tímov – OP ĽZ NP 2018/4.2.1/01 (ďalej „NP DI PTT“). V rámci projektu až do jeho ukončenia boli realizované diseminačné a osvetové aktivity V roku 2023 bolo publikovaných 7 tlačových výstupov, realizovala sa putovná výstava a 6 televíznych a rozhlasových výstupov, medzi ktoré patrila aj séria videí v rámci publicistickej relácie Cesty istoty II. V rámci diseminačných aktivít bol publikovaný pravidelný Prehľad aktivít projektu NP DI PTT, zverejnený na sociálnej sieti Facebook a ako newsletter bol distribuovaný aj elektronicky. Na sociálnej sieti Facebook je zriadená stránka projektu

[1] Reformy a zmeny v sociálnej oblasti sú definované aj v schválenom Pláne obnovy a odolnosti SR, KOMPONENT 13: Dostupná a kvalitná dlhodobá sociálno-zdravotná starostlivosť sú pripravené tak, že reflektujú potrebu rozvoja sociálnych služieb na komunitnej úrovni a lepšieho zabezpečovania práv osôb so zdravotným postihnutím v zmysle napĺňania Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím.

https://www.facebook.com/npdisr, kde boli počas roka 2023 pravidelne zverejňované odkazy na realizované aktivity projektu, zdieľané informácie a články týkajúce sa deinštitucionalizácie.

- **Rozhlas a televízia Slovenska - Televízia**

Aj v roku 2023 sa pokračovalo v spolupráci s verejnoprávnou televíziou na výrobe publicistického magazínu **CESTY ISTOTY II.**, šesť dielov bolo odvysielaných na programe Slovenskej televízie :24.

- **Televízia TA3 – Raňajky na TA3**

V rámci spravodajskej relácie Raňajky na TA3 bola odvysielaná reportáž týkajúca sa Putovnej výstavy – Cesta k nezávislému životu, hosťami relácie bol sociálny fotograf Matúš Zajac a Slavomír Krupa – jeden z expertov národného projektu.
https://www.ta3.com/relacia/27537/putovna-vystava-cesta-k-nezavislemu-zivotu-ukazuje-cestu-ako-sa-udia-zijuci-v-socialnych-zariadeniach-dostavaju-ku-kvalitnejsiemu-zivotu

Na Facebookovej stránke a Instagrame Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR boli priebežne sprostredkovávané informácie o jednotlivých aktivitách projektu vrátane diseminačných a komunitných aktivít.

MPSVR SR v spolupráci s externými odbornými kapacitami pripravuje Národný projekt Podpora poskytovania kvalitných a komunitných sociálnych služieb, ktorého zámerom je komplexná podpora poskytovateľov sociálnych služieb a komunity, v ktorej sa sociálne služby poskytujú. Jednou z aktivít pripravovaného národného projektu je aj národná informačná kampaň zameraná na zvyšovanie povedomia a scitlivovanie verejnosti v oblasti otázok poskytovania sociálnych služieb orientovaných na človeka a o význame prirodzenej komunity pre kvalitu života.

Strednodobý cieľ 2 – Prepojiť zdravotno-sociálnu starostlivosť o ľudí so zdravotným znevýhodnením (vrátane ľudí s psychiatrickými diagnózami) a seniorov v SR.

Strednodobý cieľ 2 sa priebežne plní

Komplexnou odpoveďou na dôsledky krízy spojenej s pandémiou COVID-19, ako aj reakciou na identifikované hlavné výzvy a systémové nedostatky slovenskej ekonomiky sa stal Plán obnovy a odolnosti Slovenskej republiky (ďalej „POO“). Plán obnovy je postavený na globálnej vízii Slovenska ako inovatívnej ekonomiky, ako moderného štátu, ktorý poskytuje občanom kvalitné verejné služby a Slovenska ako zdravej krajiny, ktorá vytvára predpoklady na plnohodnotné využívanie ľudského a prírodného kapitálu. V časti Komponent 13 – Dostupná a kvalitná dlhodobá sociálna-zdravotná starostlivosť definuje kľúčové reformy a investície v oblasti sociálnych služieb. Cieľom navrhovaných reforiem a investícií (Reforma integrácie a financovania dlhodobej sociálnej a zdravotnej starostlivosti, Reforma posudkovej činnosti a Reforma dohľadu nad sociálnou starostlivosťou a Investícia: Rozšírenie kapacít komunitnej sociálnej starostlivosti) je zabezpečiť kvalitnú a dostupnú komplexnú podporu ľudí, ktorí sú

odkázaní na pomoc iných. POO je v súlade aj so Stratégiou dlhodobej starostlivosti v Slovenskej republike.

Cieľom reformy integrácie a financovania dlhodobej sociálnej a zdravotnej starostlivosti je nový systém založený na princípoch osobného rozpočtu, ktorý zefektívni a sprehľadní systém financovania najmä dlhodobej starostlivosti (viac Strednodobý cieľ 4).

Cieľom reformy posudkovej činnosti je nový posudkový systém, ktorý bude jednotný a efektívny. V novom systéme budú vykonávať posudzovanie iba úrady práce, sociálnych vecí a rodiny. MPSVR SR začalo koncom roka 2023 pracovať na príprave legislatívneho návrhu integrovanej posudkovej činnosti aj za účasti pracovnej skupiny zloženej aj zo zástupcov samosprávy a zástupcov organizácií za jednotlivé druhy postihnutí.

Stratégia dlhodobej starostlivosti v Slovenskej republike (ďalej „Stratégia DSZS“), ktorá bola vládou Slovenskej republiky schválená jej uznesením č. 546 z 29. septembra 2021, je reakciou na celospoločenskú potrebu systémového riešenia zavedenia koordinovaného, integrovaného a funkčného systému sociálno-zdravotnej starostlivosti. Pre naplnenie cieľov Stratégie DSZS sú potrebné reformy a investície, pričom reformy predstavujú najmä legislatívne opatrenia:

1. Reforma integrácie a financovania zdravotnej a sociálnej starostlivosti
2. Reforma posudkovej činnosti
3. Rozšírenie a obnova kapacít následnej, dlhodobej a paliatívnej starostlivosti s ohľadom na potreby a preferencie dotknutej populácie
4. Reforma dohľadu nad sociálnou starostlivosťou – dňa 01.11.2022 nadobudol účinnosť zákon č. 345/2022 Z. z. o inšpekcii v sociálnych veciach a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej „zákon o inšpekcii“), ktorým sa zriadil nový organizačný útvar Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR – Inšpekcia v sociálnych veciach. Týmto sa splnil prvý míľnik Komponentu 13 Plánu obnovy a odolnosti SR – Reforma dohľadu nad sociálnou starostlivosťou a zabezpečenie infraštruktúry pre jej implementáciu.

Plánované kapitálové investície sú základnými piliermi Komponentu 13 Plánu obnovy a odolnosti SR:

1. Rozšírenie kapacít komunitnej sociálnej starostlivosti
2. Rozšírenie a obnova kapacít následnej a ošetrovateľskej starostlivosti (plnenie do 31. marca 2026)
3. Rozšírenie a obnova kapacít paliatívnej starostlivosti (plnenie do 31. mája 2025)

Dňa 24. februára 2021 bola vládou Slovenskej republiky zriadená Rada vlády SR pre duševné zdravie (ďalej „rada vlády“) ako jej stály poradný orgán, ktorý plní koordinačné, konzultatívne a odborné úlohy v oblasti ochrany a podpory duševného zdravia, prevencie vzniku duševných porúch, psychodiagnostiky, liečby duševných porúch, následnej starostlivosti o pacientov s duševnými poruchami, výskumu duševného zdravia, vzdelávania odborníkov poskytujúcich starostlivosť o duševné zdravie a služby, tvorby politiky duševného zdravia a sledovania kvality v uvedených oblastiach. Podpredsedom rady vlády je štátny

tajomník Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny a MPSVR SR má v rade vlády stále členské zastúpenie.

Strednodobý cieľ 3 – Zlepšiť profesionalitu výkonu v oblasti sociálnych vecí a rodiny.

Strednodobý cieľ 3 sa priebežne plní

V nadväznosti na strednodobý cieľ 3 MPSVR SR pokračovalo v plnení strategického opatrenia smerujúceho k riešeniu absencie systematického vzdelávania, a to primárne implementáciou Národného projektu Podpora zvyšovania profesionality výkonu a rozvoj ľudských zdrojov v oblasti výkonu a služieb sociálnej inklúzie pre štátnu správu a samosprávu – II (ďalej „NP PROFI II“), ktorý bol ukončený. V období rokov 2022 - 2023, v spolupráci s Inštitútom pre výskum práce a rodiny (ďalej len „IVPR“), prebiehala realizácia vzdelávacích aktivít v špecializačných odboroch sociálnej práce (sociálna kuratela a sociálna posudková činnosť). V rámci akreditovaných špecializačných vzdelávacích programov absolvovalo špecializačný vzdelávací program „Sociálna kuratela“ 146 kurátorov pre deti a plnoleté fyzické osoby a špecializačný vzdelávací program „Sociálna posudková činnosť“ 598 sociálnych pracovníkov na úsekoch sociálnej posudkovej činnosti.

V decembri 2023 bola vládou SR schválená Stratégia rezortného vzdelávania na roky 2024 – 2030. Cieľom materiálu je koncentrovať sa najmä na rozvíjanie a skvalitnenie kompetenčného/odborného vzdelávania a špecializačného a nadstavbového vzdelávania, a to najmä systémovým prístupom zásadným pri plánovaní vzdelávania na centrálnej úrovni.

V nadväznosti na zmenu zákona č. 219/2014 Z. z. o sociálnej práci a o podmienkach na výkon niektorých odborných činností v oblasti sociálnych vecí a rodiny a o zmene a doplnení niektorých zákonov (účinnú od 1.1.2024), boli rozšírené možnosti udelenia akreditácie aj o akreditované programy sústavného vzdelávania v sociálnej práci, a to za účelom posilnenia kvalitatívneho a obsahového rámca sústavného vzdelávania.

Strednodobý cieľ 4 – Zefektívniť systém viaczdrojového financovania komunitných služieb a opatrení na komunitnej úrovni.

Strednodobý cieľ 4 sa plní

Nový pripravovaný systém financovania sociálnych služieb podporí vznik a rozvoj služieb v komunite a prispeje k riešeniu problému nedostatku personálu v sektore sociálnych služieb, najmä terénnych. Reforme financovania sociálnych služieb predchádza príprava Koncepcie financovania sociálnych služieb. Jej účelom je vymedziť systémový a komplexný spôsob riešenia reformy financovania sociálnych služieb, ktorej predmetom bude vytvorenie strategického a legislatívneho rámca pre funkčné prepojenie zdravotnej a sociálnej starostlivosti a zavedenie nového systému založeného na princípoch osobného rozpočtu.

Na príprave koncepcie participuje pracovná skupina zriadená v roku 2022 MPSVR SR, zložená zo zástupcov verejnej správy, samosprávy, strešných profesijných organizácií, strešných organizácií poskytovateľov sociálnych služieb, zástupcov cieľových skupín, formalizovaných rodičovských združení a platforiem.

V priebehu roku 2023 prebehli 3 riadne pracovné stretnutia pracovnej skupiny, boli realizované online stretnutia na čiastkové témy a navrhovaná koncepcia bola prezentovaná na rôznych fórach a predložená na verejnú diskusiu v decembri 2023.

Strednodobý cieľ 5 – Rozvoj služieb na komunitnej úrovni.

Strednodobý cieľ 5 sa priebežne plní

Projekty a výzvy podporujúce rozvoj komunitných služieb:

- **Národný projekt Deinštitucionalizácia zariadení sociálnych služieb – Podpora transformačných tímov** (OP ĽZ NP 2018/4.2.1/01). (ďalej NP DI PTT)

Realizácia NP DI PTT prebiehala od 08/2018 do 12/2023. Cieľom projektu bola príprava, kreovanie a systematická metodická podpora transformačných tímov pri tvorbe transformačných plánov konkrétnych zariadení sociálnych služieb, zapojených do procesu prechodu z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť a naštartovanie transformačných procesov v komunitách, kde sa tieto ZSS budú nachádzať. Ciele sa napĺňali prostredníctvom rôznych činností a aktivít, akými boli akreditovaných vzdelávaní, workshopov, informačných seminárov, konzultácií. Jedným z dôležitých cieľov projektu bolo tiež spustenie transformačných procesov v komunitách, práca s komunitou prostredníctvom diseminačných a osvetových aktivít priamo v komunite.

Partnermi projektu boli:
1. Rada pre poradenstvo v sociálnej práci (oblasť kvality v sociálnych službách),
2. Slovenská únia podporovaného zamestnávania (aktivizácia prijímateľov a podpora ich uplatnenia na trhu práce) a
3. Výskumné a školiace centrum bezbariérového navrhovania Fakulty architektúry STU BA. (pomoc a podpora pri plánovaní zmien fyzického prostredia)

Každý z partnerov poskytoval odborné činnosti (akreditované vzdelávania, workshopy, konzultácie, semináre) za svoju špecifickú oblasť. RPSP mala 4 vzdelávacie moduly, SÚPZ 2 a CEDA 1. Vzdelávaní sa spolu zúčastnilo 833 jedinečných účastníkov, ktorí získali 2 406 certifikátov. Partneri spolu poskytli 47 805 hodín konzultácií.

Do projektu sa zapojilo spolu 93 ZSS, 3 zariadenia z rôznych príčin odstúpili z projektu. Spolu bolo pripravených a odborne oponovaných 90 Transformačných plánov, z ktorých sa 28 zapojilo do POO. Zriaďovateľmi zapojených zariadení boli najmä VÚC.

Dôležitou súčasťou projektu boli aj komunitné a osvetové aktivity projektu, ktorých úlohou bolo priblížiť život ľudí žijúcich v zariadeniach sociálnych služieb v procese transformácie priamo v komunitách, ale aj širokej verejnosti. V rámci projektu prebiehala aj infokampaň. V rámci NP bolo realizovaných spolu 45 mediálnych výstupov v rôznych médiách aj v rôznych formách (*Strednodobý cieľ 1*). Kampaň bola zameraná na priblíženie procesu deinštitucionalizácie a scitlivovanie komunity voči ľuďom so zdravotným postihnutím.

Jedným z výstupov projektu bola aj databáza vizuálneho materiálu od sociálneho fotografa Matúša Zajaca. Fotografie boli využívané pri výstavách, komunitných aktivitách a predstavujú bohatý materiál zachytávajúci zmeny v živote obyvateľov transformujúcich zariadení. Popri profesionálnej fotografii sa nad rámec aktivít projektu zbierka vizuálneho materiálu rozšírila aj o fotografie Petra Böhma, ktorý je zároveň expertom so skúsenosťou a poskytol tak unikátnu perspektívu zachytávajúcu aj zmeny života v zariadeniach. Svojim príspevkom obohatil databázu projektu o ďalších viac než 500 fotografií.

Ďalším z výstupov projektu boli aj publikácie:

1. Záverečná publikácia projektu s názvom **Zmena je tu**, približuje zmeny, ktoré sa vo vybraných zapojených zariadení v procese transformácie odohrávali, z perspektívy obyvateľov zariadení a teda ľudí, ktorých sa zmena týka najzásadnejšie. Skúsenosti sú rozdelené do jednotlivých oblastí, v ktorých boli zariadenia podporované.

2. Druhou publikáciou, ktorá je dostupná online na webstránke ministerstva práce, v časti deinštitucionalizácia, je **Analýza hodnotení pripravenosti zapojených zariadení sociálnych služieb**. Hodnotenie pripravenosti bolo vstupným dokumentom ktorý bude v kontexte Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím tvoriť základný podklad pre prípravu transformačných plánov konkrétnych zariadení sociálnych služieb v troch oblastiach: sociálne služby, aktivizácia a zamestnávanie, zmien fyzického prostredia.

V súčasnosti MPSVR SR pripravuje národný projekt s pracovným názvom Podpora poskytovania komunitných a kvalitných sociálnych služieb, ktorý je zameraný na

1. Pokračovanie v podpore zariadení v procese DI,
2. Podporu poskytovateľov pri napĺňaní štandardov kvality a prípravu zástupcov cieľových skupín prijímateľov pre účasť pri výkone inšpekcie v sociálnych veciach,
3. Podporu poskytovateľov pri využívaní inovatívnych metód práce s prijímateľmi s mentálnym postihnutím a poruchou autistického spektra a
4. Osvetové aktivity formou informačnej kampane v oblasti ľudských práv a sociálnych služieb zameraných na človeka

V októbri 2023 sa zrealizoval výber spolupracujúcich subjektov prostredníctvom výzvy. Boli vybrané subjekty s vysokou mierou expertízy v jednotlivých oblastiach, ktoré v súčasnosti spolupracujú s vecnou sekciou a Projektovou kanceláriou MPSVR SR na príprave Zámeru národného projektu.

- **Plán obnovy a odolnosti SR**

V rámci Plánu obnovy a odolnosti SR sa okrem reforiem realizuje aj investícia, ktorej cieľom je navýšenie kapacít zariadení komunitného typu, ktorá zároveň umožní presun časti klientov z veľkokapacitných zariadení do menších zariadení komunitného typu a časť nových kapacít bude určená pre nových prijímateľov.

Z investície je možné podporiť:

- **Ambulantné sociálne služby:**
  - služba včasnej intervencie
  - zariadenie pre seniorov
  - zariadenie opatrovateľskej služby
  - rehabilitačné stredisko
  - domov sociálnych služieb
  - špecializované zariadenie
  - denný stacionár
- **Nízkokapacitné pobytové sociálne služby s kapacitou do 12 miest:**
  - zariadenie podporovaného bývania
  - zariadenie pre seniorov
  - zariadenie opatrovateľskej služby
  - rehabilitačné stredisko
  - domov sociálnych služieb
  - špecializované zariadenie
- **Sociálno-zdravotné nízkokapacitné zariadenia s kapacitou do 30 miest:**
  - zariadenie pre seniorov
  - zariadenie opatrovateľskej služby
  - špecializované zariadenie

Dňa 5.10.2022 bola vyhlásená Výzva na predkladanie projektových zámerov na rozšírenie kapacít komunitnej starostlivosti, kód výzvy 13I01-22-V01.
https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/esf/plan-obnovy/vyzva-komunitna-starostlivost/vyzva-predkladanie-pz-rozsirenie-kapacit-komunitnej-starostlivosti.pdf

Dňa 23.05.2023 bola vyhlásená Výzva na predkladanie žiadostí o prostriedky mechanizmu na rozšírenie kapacít komunitnej starostlivosti, kód výzvy 13I01-22-V02.
https://www.employment.gov.sk/sk/uvodna-stranka/plan-obnovy-odolnosti/vyzva-predkladanie-ziadosti-prostriedky-mechanizmu/

Strednodobý cieľ 6 – Podpora aktivizácie klientov zariadení sociálnych služieb.

Strednodobý cieľ 6 sa priebežne plní

- **Národný projekt Podpora sociálneho začleňovania pre vybrané skupiny osôb so zdravotným postihnutím** (OP ĽZ NP 2021/4.1.2/01)

Realizácia projektu prebiehala od augusta 2021 do decembra 2023 a jeho cieľom bola podpora začlenenia ľudí vylúčených alebo ohrozených sociálnym vylúčením, špecificky ľudí so zdravotným postihnutím s dôrazom na osoby s mentálnym postihnutím a osoby s poruchou autistického spektra, a zlepšenie ich životnej situácie smerom k životu v súlade s Dohovorom OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím, a to prostredníctvom podpory a zvyšovaním kvality odborných činností najmä v oblasti sociálnych služieb a služieb zamestnanosti v rámci celého Slovenska. Projekt sa realizoval prostredníctvom štyroch podaktivít:

1. **Prípravná fáza projektu**. Jej cieľom bolo vytvoriť organizačno-obsahové podmienky na zabezpečenie realizácie NP, technické zabezpečenie realizácie projektu a vytvorenie personálne a výkonovo funkčného tímu, ktorý má tvoriť 13 zamestnancov.
   Plnenie: K 31.12.2023 tvoril projektový tím **11 zamestnancov.** Priebežne sa zverejňovali informácie o implementácii projektu na web stránke ludskezdroje.gov.sk a na FB profile NP.

2. **Zvyšovanie kvality ľudských zdrojov a návrh systémovej podpory v oblasti sociálneho začleňovania**, ktorej cieľom bolo navrhnúť systémové riešenia v oblasti sociálneho začlenenia a rozšíriť v rámci SR využívanie moderných metód a odborných činností poskytovaných cieľovej skupine.
   Plnenie: za účelom naplnenia podaktivity sa uskutočnil prieskum skutkového stavu a určenie oblastí podpory sociálneho začlenenia vybranej cieľovej skupiny osôb so zdravotným postihnutím. Na základe výsledkov prieskumu sa neskôr nastavovali aktivity realizácie projektu. Realizovali sa tiež informačné semináre a rôzne diseminačné aktivity pre verejnosť, celkovo sa uskutočnilo 41 informačných seminárov pre verejnosť a 72 odborných seminárov pre vybraných zamestnancov sociálnych služieb a služieb zamestnanosti. Bola zriadená medzirezortná pracovná skupina a medzi výstupy projektu patrí aj príprava odborných materiálov a stanovísk k viacerým pripravovaným reformným zámerom:
   - návrh novely školského zákona v rámci MPK LP/2022/502 vrátane gestorovania za Sekciu sociálnej politiky,
   - návrh Katalógu podporných opatrení vo výchove a vzdelávaní vrátane gestorovania za MPSVR SR,
   - návrhu Stratégie včasnej intervencie v rámci MPK,
   - dokument Najvyšší čas na včasnú intervenciu pre Inštitút sociálnej politiky.

3. **Podpora poskytovateľov sociálnych služieb** pracujúcich s vybranou cieľovou skupinou. Prioritou podaktivity je zavedenie nových odborných techník a metód práce, priamo zacielených na celkové rozvíjanie potenciálu vybranej CS v rôznych oblastiach. **Plnenie:** Dňa 20.12.2023 bolo zverejnené Oznámenie o možnosti predkladania žiadostí na zapojenie sa do národného projektu do 31.05.2023. Ku dňu 30.09.2023 bolo zapojených 25 subjektov. Vybraní mentori poskytovali metodickú podporu pre zamestnanca zapojených subjektov.

4. **Podpora poradcov pracovnej integrácie (ďalej PPI) pre vybrané skupiny osôb so ZP s dôrazom na MP a PAS, ktorej cieľom je** vytvorenie a nastavenie pracovnej pozície PPI a jej overenie v praxi a zároveň snaha o prepojenie sociálnych služieb so službami

zamestnanosti pre vytvorenie komplexnej siete služieb zameranej na integráciu osôb so zdravotným postihnutím na trh práce. Celkovo sa počítalo so zapojením 24 APZ a poskytovateľov sociálnych služieb.

Plnenie: Dňa 20.12.2022 bolo zverejnené Oznámenie o možnosti predkladania žiadostí na zapojenie sa do národného projektu do 31.05.2023. Ku dňu 30.09.2023 bolo zapojených 15 subjektov. Vybraní mentori poskytovali metodickú podporu pre zamestnanca zapojených subjektov. (11 poskytovateľov sociálnych služieb a 4 agentúry podporovaného zamestnávania). Z regionálneho hľadiska bolo zastúpených 5 krajov (Bratislavský, Košický, Nitriansky, Prešovský a Žilinský), zo zostávajúcich 3 krajov neboli zapojené žiadne subjekty. Zapojené subjekty získali finančné prostriedky na zamestnanie PPI pracujúceho s cieľovou skupinou prijímateľov/klientov s MP/PAS a odbornú podporu pre tohto zamestnanca prostredníctvom prideleného mentora (zamestnanca MPSVaR s odbornou a pracovnou skúsenosťou v oblasti práce s ľuďmi s MP/PAS). Mentorská podpora bola zameraná na odbornú podporu PPI v oblasti zamestnávania prijímateľov/klientov s MP/PAS, odbornú podporu v jeho profesijnom raste a získavaní zručností a vedomostí v oblasti podpory pracovného začleňovania prijímateľov/klientov s MP/PAS a odbornú podporu v spracovaní a implementácii metodických usmernení, smerníc a koncepčných materiálov v oblasti podpory pracovného začleňovania prijímateľov/klientov s MP/PAS.

Pripravovaný Národný projekt Podpora poskytovania kvalitných a komunitných sociálnych služieb nadväzuje aj na národný projekt Podpora sociálneho začleňovania pre vybrané skupiny osôb so zdravotným postihnutím. Pripravované aktivity a činnosti reflektujú dopyt po zvyšovaní kompetencií zamestnancov zariadení sociálnych služieb na zvyšovanie kompetencií a podporu vo zvyšovaní kvality práce prostredníctvom nových metód práce pre rôzne skupiny osôb so zdravotným postihnutím s dôrazom na osoby s poruchou autistického spektra a mentálneho postihnutia.

Strednodobý cieľ 7 - Znížiť počet detí umiestnených v zariadeniach SPOD a SK na základe rozhodnutia súdu o nariadení ústavnej starostlivosti na 50,5 % z celkového počtu umiestnených detí v zariadeniach SPOD a SK na súdne rozhodnutia.

Strednodobý cieľ 7 sa z dlhodobého hľadiska priebežne plní, ale v hodnotenom období nebol naplnený.

K 31.12.2022[2] bolo v centrách pre deti a rodiny (ďalej len „CDR“) umiestnených na základe rozhodnutia súdu 4 492 detí, pričom počet detí s nariadenou ústavnou starostlivosťou bol 2 963, čo predstavovalo 66 % podiel detí umiestnených v zariadeniach SPOD a SK na základe rozhodnutia súdu o nariadení ústavnej starostlivosti z celkového počtu umiestnených detí na súdne rozhodnutia. K 31.12.2023[3] bolo v CDR umiestnených na základe rozhodnutia

[2] Zdroj: Ročný výkaz o vykonávaní opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately za rok 2022 (SODSK). Dostupné na: https://www.upsvr.gov.sk/statistiky/rocne-vykazy-mpsvr-sr/rocne-vykazy-v12-mpsvr-sr-o-vykonavani-opatreni-socialnopravnej-ochrany-deti-a-socialnej-kurately-2008-2009-2010-2011.html?page_id=77297.

[3] Zdroj: Ústredie PSVR.

súdu 4 367 detí, pričom počet detí s nariadenou ústavnou starostlivosťou bol 3 039, čo predstavovalo 70 % podiel detí umiestnených v zariadeniach SPOD a SK na základe rozhodnutia súdu o nariadení ústavnej starostlivosti z celkového počtu umiestnených detí na súdne rozhodnutia.

V percentuálnom vyjadrení došlo k nárastu počtu detí umiestnených v zariadeniach SPOD a SK na základe rozhodnutia súdu o nariadení ústavnej starostlivosti z celkového počtu umiestnených detí v zariadeniach SPOD a SK na súdne rozhodnutia o 4%, čo je primárne spôsobné limitovaním dĺžky trvania neodkladného opatrenia vo veciach ochrany maloletého na dobu najviac šesť mesiacov (zákon č. 338/2022 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 161/2015 Z. z. Civilný mimosporový poriadok v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony). Uvedenou zmenou účinnou od 1. januára 2023 sa zrýchlili procesy v oblasti starostlivosti súdu o maloletých a v oblasti sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately (ďalej len „SPOD a SK“) vrátane samotných konaní vo veci samej.

V oblasti výkonu nedošlo k inej zásadnej zmene, ktorá mohla ovplyvniť vývoj (dokonca počet umiestňovaných detí v CDR medziročne klesol o cca 10%, celkový počet detí k 31. 12. medziročne poklesol o cca 3 %), preto bude tento zvrat v trendoch uplynulých rokov, kedy postupne klesal podiel detí umiestnených v CDR na základe rozhodnutia súdu o nariadení ústavnej starostlivosti na celkovom počte detí umiestnených v CDR na základe rozhodnutia súdu (medziročne pokles o 1-2%) dôsledne priebežne sledovaný a vyhodnocovaný.

Strategické opatrenia:

- **Monitoring a revízia všeobecne záväzných právnych predpisov upravujúcich oblasť náhradnej starostlivosti z pohľadu podmienok na dosahovanie cieľov deinštitucionalizácie.**

Zákon č. 376/2022 Z. z. o profesionálnych náhradných rodičoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon č. 376/2022 Z. z.“), ktorý nadobudol účinnosť 1. decembra 2022, zásadným spôsobom zmenil podmienky výkonu profesie profesionálneho náhradného rodiča (špecifiká pracovnoprávnych vzťahov, odmeňovania, atď.). MPSVR SR v spolupráci s Ústredím práce sociálnych vecí rodiny (ďalej len „Ústredie PSVR“), CDR (v postavení zamestnávateľov) a zástupcami profesionálnych náhradných rodičov priebežne sledujú a vyhodnocujú implementáciu novej právnej úpravy.

Z praxe nemáme informácie o vážnejších problémoch, je ale potrebné zareagovať v časti bezúhonnosti na nový zákon č. 192/2023 Z. z. o registri trestov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, zároveň sú na pracovných rokovaniach prehodnocované možnosti zlepšenia právnej úpravy (napr. možnosť spresnenia úpravy tzv. zdieľaného pracovného miesta, či lepšieho nastavenia finančných prostriedkov, ktoré CDR poskytuje na dieťa, ak profesionálny náhradný rodič trávi svoju dovolenku s dieťaťom, ktorému poskytuje starostlivosť). Z tohto dôvodu bola do Plánu legislatívnych úloh vlády SR na rok 2024 zahrnutá úloha predložiť návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 376/2022 Z. z..

MPSVR SR a Ústredie PSVR zorganizovalo niekoľko pracovných stretnutí s orgánmi SPOD a SK, CDR (vrátane akreditovaných CDR), na ktorých boli prediskutované možnosti

zlepšenia aktuálnej právnej úpravy, a to tak zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 305/2005 Z.z.“), ako aj jeho vykonávacej vyhlášky a časť identifikovaných aplikačných problémov vo výkone opatrení SPOD a SK bola riešená zmenou a doplnením vyhlášky č. 103/2018 Z. z., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona č. 305/2005 Z. z. (ďalej len „vyhláška“).

Na základe požiadaviek praxe boli, okrem zjednodušenia náležitostí odporúčania orgánu SPOD a SK na výkon opatrenia v CDR, sprehľadnenia náležitosti plánov sociálnej práce s dieťaťom a jeho rodinou, plnoletou fyzickou osobou (ktoré pripravujú orgány SPOD a SK a CDR), spresnenia náležitosti programu CDR atď., vytvorené podmienky na realizáciu konferenčných modelov práce v CDR a utvorené reálne podmienky na motiváciu rodičov k spolupráci s centrom atď.

Novela vyhlášky je účinná od 1. 11. 2023.

- **Stabilizovať inštitút miery ohrozenia dieťaťa a skvalitniť procesy zhodnocovania a prehodnocovania situácie dieťaťa a jeho rodiny (vrátane náhradnej rodiny a situácie detí, ktoré sú umiestnené v zariadení na základe dohody alebo rozhodnutia súdu) a zlepšovať určovanie a posudzovanie najlepšieho záujmu dieťaťa/detí.**

Novela vyhlášky účinná od 1. 11. 2023 o. i. v súlade s požiadavkami vyplývajúcimi z praxe precizuje § 29 ustanovujúci náležitosti zhodnotenia situácie dieťaťa a rodiny a určenia miery ohrozenia dieťaťa.

Inštitút miery ohrozenia bol zákonom zavedený od roku 2018 po takmer päťročnom testovaní (miera ohrozenia je výsledok zhodnotenia situácie dieťaťa z pohľadu vážnosti ohrozenia a je určujúca pre intenzitu sledovania vývoja situácie dieťaťa, a tiež jej prehodnocovania, slúži tiež ako isté kritérium hodnotenia posunu v konkrétnom prípade).

V praxi priebežne prebieha diskusia k nastaveniu inštitútu miery ohrozenia vrátane diskusie k samotnej štruktúre miery ohrozenia. Diskusia nie je uzavretá, napriek tomu boli spresnené podrobnosti k prehodnocovaniu miery ohrozenia tak, aby bolo zrejmé, kedy je potrebné prehodnotiť určenú mieru ohrozenia.

Zmeny predmetného ustanovenia nadobudli účinnosť dňa 01.01. 2024.

- **Vytvoriť dostupnú a funkčnú sieť odbornej pomoci deťom a rodinám/náhradným rodinám na dobrovoľnej báze (vrátane odbornej pomoci deťom/rodičom so zdravotným znevýhodnením), ktorá umožní zabezpečiť starostlivosť o deti ich rodičmi v rodinnom prostredí a ak to nie je možné, v náhradnom rodinnom prostredí.**

V oblasti výkonu SPOD a SK je cieľom vytvoriť sieť odbornej pomoci deťom a rodinám/náhradným rodinám na dobrovoľnej báze s využitím siete centier pre deti a rodiny tak, aby orgán SPOD a SK mohol do pomoci deťom/rodinám zapájať odborný potenciál týchto zariadení.

Ústredie PSVR v roku 2023 pre realizáciu výkonu opatrení ambulantnou/terénnou formou zabezpečilo v štátnych CDR 323 826 hodín odbornej práce pre deti/rodiny a v CDR s udelenou akreditáciou podľa zákona č. 305/2005 Z. z. si objednalo 45 066 hodín odbornej práce

pre deti/rodiny. Ústredie celoročne monitoruje výkon opatrení ambulantnou a terénnou formou v CDR.

Počet opatrení vykonávaných ambulantnou a terénnou formou v štátnych a neštátnych CDR v roku 2023											
Január	Február	Marec	Apríl	Máj	Jún	Júl	August	September	Október	November	December
1 772	1 850	2 128	2 160	2 279	2 235	2 328	2 274	2 423	2 452	2 307	1 250

Zdroj: Ústredie PSVR

Intervencia CDR vykonávajúcich opatrenia ambulantnou a terénnou formou pri pomoci rodinám bola zameraná najmä na rodiny, kde rodičia zlyhávajú v plnení svojich rodičovských rolí (v základnej starostlivosti o deti, pri riešení výchovných problémov pri nastavovaní hraníc a pravidiel v rodine a pod.). Intervencie sú zamerané na stabilizáciu rodinného prostredia (napr. konsolidáciou financií rodiny prostredníctvom nácviku finančného hospodárenia, edukáciou ohľadom starostlivosti o dieťa, nácvikom chýbajúcich zručností, ...), na riešenie konfliktov v rodine (napr. nácvik komunikácie a empatického vnímania, znižovanie napätia v situácii rozvodu/rozchodu...), na pomoc v situáciách rizikového správania detí (vedenie k porozumeniu vlastného prežívania, odreagovaniu negatívnych emócii a zmene rizikových vzorcov správania), na pomoc a podporu v rodinách, kde boli deti zverené do náhradnej starostlivosti (napr. pomoc pri nedorozumeniach z dôvodu rozdielneho pohľadu generácii na život, pri obnovovaní a upevňovaní vzťahu s biologickými rodičmi...). V CDR je poskytovaná pomoc aj mladým dospelým po ukončení náhradnej starostlivosti. Pri práci využívajú pracovníci najnovšie odborné poznatky pri práci s rodinou, využívajú rôzne odborné metódy, osvedčila sa napr. metóda prípadových konferencií, ale aj mnohé iné.

Aplikačná prax výkonu opatrení SPOD a SK poukazuje na potrebu posilnenia aktivít zameraných na rozvoj zručností v metódach sanácie rodiny a posilnenia podpornej siete okolo ohrozenej rodiny, ako aj na potrebu utvárania vhodných podmienok na ich kvalitnú realizáciu.

K sieťovaniu a aktivizácii adresnej a účinnej podpory a pomoci rodinám, pre ktoré sa vykonávajú opatrenia SPOD a SK prispieva implementácia kompetentne realizovaných odborných metód konferenčného spôsobu práce s rodinou (predovšetkým rodinných konferencii – SRK). V odbornom tíme CDR je na vykonávanie uvedených odborných metód od mája 2023 k dispozícii 26 špecialistov na konferenčný model práce s rodinou, ktorí absolvovali odborný výcvik akreditovaný Ministerstvom školstva, výskumu, vývoja a mládeže Slovenskej republiky a pod metodickým vedením Ústredia PSVR realizujú rodinné konferencie - SRK ako terénnu formu vykonávania opatrení SPOD a SK na odporúčanie orgánu SPOD a SK, ako aj v rámci vykonávania opatrení SPOD a SK pobytovou formou pre deti umiestnené v CDR a ich rodiny.

Aj v roku 2023 bol výkon opatrení ambulantnou a terénnou formou v centrách zriadených Ústredím PSVR podporený prostredníctvom národného projektu „Podpora deinštitucionalizácie náhradnej starostlivosti III“[4] (ďalej len „NP DI NS III“).

[4] Cieľ NP DEI NS III bol priamo zameraný na zvýšenie dostupnosti odbornej pomoci skvalitnenia vykonávania SPOD a SK pre dieťa a rodinu. V rámci implementácie hlavnej aktivity NP DEI NS III zameranej na „Podporu práce s dieťaťom a jeho rodinou“, bola k 31.12.2023 poskytnutá pomoc 14 007 rodinám za celé obdobie implementácie NP DEI NS III – časť podpory práce s dieťaťom a jeho rodinou sa vykonávala ambulantnou a

V priebehu roka 2023 pripravilo MPSVR SR zámer národného projektu „Rozvoj výkonu opatrení SPOD a SK“, ktorý bol dňa 26.09.2023 schválený Komisiou pri Monitorovacom výbore pre Program Slovensko 2021 – 2027 pre cieľ 4 (Sociálnejšia a inkluzívnejšia Európa vykonávajúca Európsky pilier sociálnych práv) politiky súdržnosti EÚ.

V rámci NP „Rozvoj výkonu opatrení SPOD a SK II.“[5] vytvoreného na základe vyššie uvedeného zámeru[6] sú od januára 2024 realizované aktivity zamerané na:

- rozvoj a zlepšenie dostupnosti opatrení na riešenie situácie detí v ohrození pilotným testovaním absentujúceho personálneho a profesijného štandardu na orgánoch SPOD a SK (zvýšený počet pracovných pozícií tzv. kmeňových zamestnancov/zamestnankýň zodpovedných za konkrétne prípady na 28 zo 46 úradov práce, sociálnych vecí a rodiny), podporením výkonu činností Referátov poradensko-psychologických služieb orgánov SPOD a SK so zameraním na prácu s dieťaťom a jeho rodinou v konflikte a podporením výkonu opatrení v domácom/prirodzenom prostredí klientov na 28 úradoch práce, sociálnych vecí a rodiny),
- rozširovanie a skvalitňovanie metód práce s dieťaťom a jeho rodičmi/inými osobami CDR, t. j. na podporu zlepšovania podmienok na vykonávanie opatrení SPOD a SK terénnou, ambulantnou a pobytovou formou v CDR. Táto aktivita je realizovaná prostredníctvom personálneho posilnenia všetkých foriem výkonu opatrení v CDR (303 pracovných pozícií) a personálnym posilnením výkonu konferenčných modelov práce tak, aby sa etablovali do bežného výkonu CDR prostredníctvom (50 nových pracovných pozícií).

- **Spracovať, revidovať a realizovať programy, aktivity a iné opatrenia na zvýšenie záujmu o zabezpečovanie náhradných foriem rodinnej starostlivosti o dieťa a predchádzanie zlyhávaniu náhradných rodín.**

Ústredie PSVR v marci 2023 zrealizovalo celoslovenské pracovné stretnutie k problematike náhradnej rodinnej starostlivosti za účasti zástupcov/zástupkýň určených úradov PSVR, zástupcu Centra pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže, akreditovaných subjektov (Spoločnosť priateľov detí z detských domovov Úsmev ako dar, Návrat, o. z.). CDR. Taktiež boli v priebehu roka 2023 uskutočnené metodické stretnutia na určených úradoch PSVR (určené zákonom na sprostredkovanie pestúnskej starostlivosti a osvojenia) k problematike náhradnej rodinnej starostlivosti zamerané na aplikáciu všeobecných právnych predpisov, interných postupov a správneho konania.

---

terénnou formou v CDR. Viac informácií o NP DI NS III je dostupných na: https://www.upsvr.gov.sk/europsky-socialny-fond/narodne-projekty-v-programovom-obdobi-2014-2020/narodny-projekt-podpora-deinstitucionalizacie-nahradnej-starostlivosti-iii-1.html?page_id=1312361

[5] Viac informácií o NP je dostupných na: https://www.upsvr.gov.sk/europsky-socialny-fond/narodne-projekty-v-programovom-obdobi-2021-2027/narodny-projekt-rozvoj-vykonu-opatreni-socialnopravnej-ochrany-deti-a-socialnej-kurately-ii.html?page_id=1317733

[6] Z technických dôvodov boli pre potreby implementácie hlavných aktivít zámeru NP rozdelené tieto aktivity do dvoch samostatných NP:

1. NP „Rozvoj výkonu opatrení SPOD a SK I.“ pre aktivitu zameranú na priestorová deinštitucionalizácia CDR Veľké Kapušany (dostavba rodinných domov pre 6 samostatných skupín, zahájená v predchádzajúcom programovom období prostredníctvom Integrovaného regionálneho operačného programu). a

2. NP „Rozvoj výkonu opatrení SPOD a SK II.“.

K príprave „Štandardov plánovania adaptácie dieťaťa pred/po príchode do NRS“ bol vytvorený tím odborníkov/odborníčok zložený zo zástupcov vybraných úradov PSVR a CDR (psychológ, sociálny pracovník), o. z. Návrat, a psychológov Ústredia PSVR. V roku 2023 boli uskutočnené viaceré stretnutia, boli vypracované písomné podklady, finálny materiál je v procese spracovania.

Podpora a poradenstvo náhradným rodičom boli poskytované na základe odporúčania orgánu SPOD a SK aj zo strany CDR. K 31.12.2023 bola odborná pomoc poskytnutá 384 náhradným rodičom a týkala sa 503 maloletých detí.

Pomoc náhradným rodinám poskytovaná CDR

Počet	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Náhradných rodín, ktorým bola poskytnutá podpora v CDR na základe odporúčania orgánu SPODaSK	193	215	237	384
Detí v náhradných rodinách	269	285	294	503

Zdroj: Ústredie PSVR

- **Rozvíjať aktivity zamerané na rozvoj zručností v metódach práce s dieťaťom umiestneným v zariadení na základe rozhodnutia súdu a jeho rodinou.**

V roku 2023 pokračovalo odborné vzdelávanie zamestnancov CDR prezenčnými aj dištančnými formami vzdelávania. Každé CDR má vypracovaný Plán profesijného rozvoja CDR, vypracovaný Ročný plán vzdelávania, ktoré utvárajú podmienky o.i. aj na individuálny profesijný rozvoj pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov v súlade so zákonom č. 138/2019 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a o odborných zamestnancoch.

Ročný plán vzdelávania zahrňuje všetky profesie CDR vrátane profesionálnych náhradných rodičov a zdravotníckych zamestnancov. Prioritou je zabezpečenie vzdelávania tak, aby reflektovalo na organizačné zloženie samostatne usporiadaných skupín, ich špecializáciu, ako aj individuálne potreby vzhľadom na cieľovú skupinu detí, ktorým sa v CDR poskytuje starostlivosť.

- **Vytvárať príležitosti pre mladých dospelých a deti v náhradnej starostlivosti na účasť na rozhodovaní o procesoch, ktoré sa ich týkajú a podporovať opatrenie zlepšujúce prostredie, v ktorom má dieťa možnosť uplatňovať svoje právo byť vypočuté.**

Ústredie PSVR v spolupráci s Fórom zamestnancov centier pre deti a rodiny Slovenskej republiky uskutočnilo dvojdňové stretnutie s mladými dospelými z CDR pod názvom „Za okrúhlym stolom s mladými dospelými“ na Ranči v Kráľovej Lehote v dňoch 16.-17. 08. 2023, ktorého sa zúčastnilo 17 mladých dospelých vo veku od 16 do 23 rokov. Cieľom stretnutia bolo diskutovať s mladými dospelými o procese osamostatňovania sa v podmienkach CDR, ich potrebách v tomto procese, ako aj ďalších témach ako prevencia v online priestore, identita a vierovyznanie, zodpovednosť a práva a povinnosti .

Zistenia z tohto stretnutia boli spracované, závery prezentované riaditeľom a zamestnancom CDR, zároveň budú slúžiť aj ako podklad k ďalšej metodickej činnosti Ústredia PSVR.

Strednodobý cieľ 8 - Deinštitucionalizovaných 80 % aktuálnych kapacít na výkon rozhodnutia súdu v centrách na komunitný spôsob usporiadania organizačných súčastí centier do 31. 12. 2023.

Strednodobý cieľ 8 sa priebežne plní.

Strategické opatrenia:

- **Skvalitňovanie podmienok výkonu profesionálnej náhradnej starostlivosti**

V rámci NP DI NS III bolo realizované vzdelávanie pre profesionálnych náhradných rodičov pod názvom „Vzdelávanie v oblasti špecifických (psychologických, fyziologických a sociálnych) potrieb detí“. Táto vzdelávacia aktivita sa začala realizovať v 11/2022 (s pokračovaním v roku 2023). V roku 2023 sa v rámci 11 jednodňových vzdelávaní vzdelávania zúčastnilo 256 profesionálnych náhradných rodičov.

Okrem už uvedených informácií v časti „Monitoring a revízia všeobecne záväzných právnych predpisov upravujúcich oblasť náhradnej starostlivosti z pohľadu podmienok na dosahovanie cieľov deinštitucionalizácie“ v súvislosti s novou právnou úpravou - zákonom č. 376/2022 Z. z. od začiatku roka 2023 prebiehali pracovné, metodické a vzdelávacie stretnutia zamerané na zlepšenie podmienok výkonu činnosti profesionálnych náhradných rodičov na rôznych úrovniach. Pracovné stretnutia sa realizovali pre riaditeľov, odborné tímy centier, prevádzkových zamestnancov CDR, ale aj pre samotných profesionálnych náhradných rodičov, celkovo bolo realizovaných 12 stretnutí a zúčastnilo sa na nich 1 309 účastníkov.

Okrem pracovných stretnutí sa realizovali aj metodické stretnutia pre odborné tímy CDR, ktoré pracujú s profesionálnymi náhradnými rodičmi.

- **Určiť a realizovať plán krokov (vrátane časového harmonogramu) na úplnú deinštitucionalizáciu centier na úrovni jednotlivých zariadení.**

Konkrétne úlohy na dosiahnutie deinštitucionalizácie CDR obsahuje Koncepcia zabezpečovania vykonávania opatrení v zariadeniach sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately na rok 2021 – 2025, Plán deinštitucionalizácie (ďalej len „Koncepcia“), pričom každé CDR má spracovaný podrobný plán deinštitucionalizácie CDR.

Stav plnenia úloh Koncepcie ako aj plány jednotlivých CDR boli aj v sledovanom období do značnej miery limitované pridelenými finančnými prostriedkami zo štátneho rozpočtu, procesmi súvisiacimi s výberom, kúpou, rekonštrukciou, údržbou a prevádzkou nehnuteľností, kúpou a nájmom nehnuteľností, ako aj administratívnymi procesmi implementácie Integrovaného regionálneho operačného programu.

Zo štátneho rozpočtu bol v roku 2023 zakúpený 1 rodinný dom pre CDR Komárno. 1 rodinný dom pre CDR Štúrovo bol nadobudnutý prevodom správy majetku štátu.

V roku 2023 boli v rámci IROP ukončené projekty:

- „CDR Mlynky Biele Vody“ (výstavba 1 rodinného domu pre CDR Mlynky - Biele Vody),
- CDR Zlatovce - Beckov“ (výstavba 1 rodinného domu pre CDR Zlatovce),
- „Centrum pre deti a rodiny Dedina Mládeže“ (výstavba 2 rodinných domov pre CDR Dedina Mládeže) a
- „CDR Dedina Mládeže - ul. Slnečná, Hurbanovo“ (výstavba 1 rodinného domu pre CDR Dedina Mládeže).

K 31.12.2023 bola v CDR poskytovaná starostlivosť v rámci pobytových opatrení súdu celkom 4 589 deťom (z toho 3 808 deťom v štátnych CDR a 781 deťom v neštátnych CDR). Z tohto počtu bola poskytovaná starostlivosť v samostatných skupinách na komunitnej úrovni 1 710 deťom (z toho 1 552 deťom v štátnych CDR) a 1 378 deťom bola poskytovaná starostlivosť v profesionálnych náhradných rodinách (z toho 1 071 deťom v štátnych CDR). Celkom ide o 3 088 detí, čo predstavuje 67,3 % podiel na celkovom počte detí umiestnených v CDR na základe pobytového opatrenia súdu. V štátnych CDR ide spolu o 2 623 detí, čo predstavuje 68,9 %. Pre porovnanie k 31.12.2022 išlo 64,9 % podiel z vtedajšieho počtu maloletých detí umiestnených v CDR na základe rozhodnutia súdu.

Poskytovanie starostlivosti na komunitnej úrovni - rok 2023

Stav k 31.12.2023	Počet detí				%-ný podiel komunitnej úrovne
	umiestnených na základe rozhodnutia súdu	v skupinách na komunitnej úrovni	v PNR	SPOLU	
Štátne CDR	3 808	1 552	1 071	2 623	68,9%
Neštátne CDR	781	158	307	465	59,5%
Spolu CDR	4 589	1 710	1 378	3 088	67,3%

Zdroj: Ústredie PSVR

Poskytovanie starostlivosti na komunitnej úrovni - vývoj roky 2021 - 2023

Stav k	Počet detí				% podiel komunitnej úrovne
	umiestnených v CDR na základe rozhodnutia súdu	v skupinách na komunitnej úrovni	v PNR	SPOLU	
31.12.2021	4674	1639	1370	3009	64,3%
31.12.2022	4590	1636	1344	2980	64,9%
31.12.2023	4589	1710	1378	3088	67,3%

Zdroj: Ústredie PSVR

Z celkového počtu 68 štátnych CDR spĺňalo podmienky podľa ustanovenia § 13 vyhlášky č. 103/2018 Z. z.,[7] celkom 42 CDR, t.j. 61,8 % z celkového počtu štátnych CDR. V 26- ich štátnych CDR nie sú zatiaľ splnené ustanovené priestorové podmienky.

[7] - Počet skupín v jednom rodinnom dome alebo v jednej budove centra, ktorá nie je rodinným domom, sú najviac dve. Celkový počet skupín v jednom byte centra je jedna.

Na pobytové opatrenia súdu bola k 31.12.2023 ustanovená kapacita 4 246 miest, z toho 3 256 miest spĺňa podmienky ustanovené priestorové podmienky t. j. 76,7 % miest z celkovej kapacity štátnych CDR na pobytové opatrenia súdu. K tomu, aby boli splnené podmienky je potrebné priestorovo vyriešiť 68 skupín pre deti, čo predstavuje kapacitu 601 miest, či už zrušením, transformáciou na miesta v profesionálnych náhradných rodinách, alebo zabezpečením iných priestorov.

V 26-ich štátnych CDR bola k 31.12.2023 poskytovaná starostlivosť výlučne na komunitnej úrovni (vrátane PNR), v 24 štátnych CDR bola poskytovaná čiastočne, to znamená, že niektoré skupiny CDR sa nachádzali aj v kmeňovej budove a v 18 štátnych CDR nebola vôbec poskytovaná starostlivosť na komunitnej úrovni.

Stav deinštitucionalizácie štátnych CDR k 31.12.2023 - pobytové opatrenia súdu

KRAJ	Počet CDR	počet CDR plniacich podmienky Vyhlášky	% podiel	Kapacita	kapacita plniaca podmienky vyhlášky	% podiel	Potreba DI		počet CDR - starostlivosť na komunitnej úrovni (mimo PNR a MD)		
							skupiny	kapacita	výlučne	čiastočne	vôbec
BA	5	2	40,0%	309	211	69,2%	6	58	2	1	2
NR	9	3	33,3%	485	361	74,5%	11	95	4	2	3
TT	7	3	42,9%	382	204	53,4%	12	112	1	2	4
TN	6	4	66,7%	308	258	83,8%	2	14	1	3	2
ZA	7	4	57,1%	405	283	69,9%	8	72	3	0	4
BB	12	12	100,0%	657	657	100,0%	0	0	3	9	0
KE	14	9	64,3%	1082	882	81,5%	13	116	7	5	2
PO	8	5	62,5%	618	400	64,7%	16	134	5	2	1
Spolu	68	42	61,8%	4246	3256	76,7%	68	601	26	24	18

Zdroj: Ústredie PSVR

Strednodobý cieľ 9 - Zvýšiť kvalitu poskytovania starostlivosti o deti so zdravotným znevýhodnením vrátane zabezpečenia podmienok na ich integráciu a inklúziu a zlepšiť podporu rodín s dieťaťom/rodičom so zdravotným znevýhodnením.

Strednodobý cieľ 9 sa priebežne plní.

Strategické opatrenia:

- **Nastaviť pravidlá integrácie a inklúzie detí zo zdravotným znevýhodnením umiestnených v centrách pre deti a rodiny**

- Počet samostatne usporiadaných skupín v jednom rodinnom dome je jedna alebo najviac dve, ak je najmenej jedna z nich špecializovaná samostatná skupina a v jednom byte je jedna. Počet samostatne usporiadaných skupín v jednej budove centra, ktorá nie je rodinným domom alebo bytom sú najviac dve.
Prechodné obodobie do 31. decembra 2029.

V roku 2021 sa MPSVR SR úspešne uchádzalo o podporu Európskej komisie (prostredníctvom Nástroja technickej podpory[8]) návrhom projektu „Implementácia Európskej záruky pre deti/Inklúzia detí so zdravotným znevýhodnením v kontexte deinštitucionalizácie náhradnej starostlivosti“ (ďalej „projekt“).

Cieľom projektu je vytvorenie akčného plánu prechodu z aktuálneho stavu do systému náhradnej starostlivosti zabezpečujúcemu prístup „dieťa na prvom mieste“ a právo detí so zdravotným znevýhodnením v náhradnej starostlivosti na inklúziu (vrátane otestovania akčného plánu) a vytvorenie národného rámca, štandardov a/alebo legislatívy s ohľadom na začlenenie detí so zdravotným znevýhodnením v náhradnej starostlivosti (na základe zhodnotenia súčasných postupov, identifikácie medzier v oblasti začleňovania detí so zdravotným znevýhodnením do náhradnej starostlivosti a preskúmania a rozvoj legislatívnych a politických rámcov).

Odborným riešiteľom projektu je UNICEF pre Európu a Strednú Áziu, MPSVR SR na projekte spolupracuje a je prijímateľom jeho výstupov. Projekt je v súčasnosti implementovaný.

V dňoch 16. 01. - 18.01.2023 sa uskutočnila úvodná, tzv. „scoping mission“ vrátane série pracovných stretnutí[9] a návštev. V rámci projektu bola vypracovaná a zverejnená „Úvodná správa“[10], ktorá obsahuje stručný prehľad zistení z úvodnej misie, predbežného preskúmania dokumentov a spätnej väzby od partnerov projektu a členov prvého zasadnutia Poradného výboru projektu, ktoré sa konalo dňa 26.04.2023. Správa obsahuje základ pre vypracovanie Správy s odporúčaniami (výstup v rámci výsledku 1 projektu). V priebehu roka 2023 prebiehali prípravné práce na implementáciu ďalších projektových aktivít.

- **Určiť a dotvoriť potrebnú sieť odbornej pomoci rodinám so zdravotne znevýhodneným dieťaťom alebo zdravotne znevýhodneným rodičom.**

Dieťa so závažným zdravotným znevýhodnením, ktoré si vyžaduje ošetrovateľský resp. opatrovateľský úkon sú schopné prijať na tzv. dobrovoľný pobyt, t.j. na základe dohody s rodičom resp. inou osobou, ktorá sa osobne stará o dieťa CDR, ktoré majú zriadenú špecializovanú samostatnú skupinu pre deti, ktorých zdravotný stav vyžaduje osobitnú –

[8] Európska komisia zahájila v roku 2017 Program na podporu štrukturálnych reforiem (SRSP) 2017-2020. Od roku 2021 funguje tento program pod názvom Nástroj technickej podpory (TSI). Hlavným koordinátorom za Slovenskú republiku je odbor európskych politík na sekcii medzinárodných vzťahov Ministerstvo financií Slovenskej republiky.
Všeobecným cieľom Nástroja je prispieť k reformám v členských štátoch formou technickej asistencie (poskytovanie expertov, zber údajov, štúdie, výskumy, analýzy, komunikačné projekty, zdieľanie skúseností a pod.), ktorú pre členské štáty zabezpečí Európska komisia po konzultáciách a v spolupráci s jednotlivými rezortami. TSI sa sústreďuje najmä na reformy v kontexte Európskeho semestra (špecifické odporúčania pre krajiny - CSRs), na reformy spájané s prioritami EÚ, reformy v rámci prípravy a implementácie Plánov obnovy a odolnosti a na reformy, ktoré členské štáty vykonávajú na vlastný podnet.
[9] Zástupcovia/zástupkyne Ministerstva zdravotníctva SR, odboru integrácie osôb so zdravotným postihnutím MPSVR SR, odboru vykonávania opatrení SPOD a SK Ústredia PSVR, Združenia zástupcov neštátnych detských domovov, Platformy rodín detí so zdravotným znevýhodnením a Inšpekcie v sociálnych veciach.
[10] Dotupná na: https://www.employment.gov.sk/files/sk/rodina-socialna-pomoc/socialnopravna-ochrana-deti-socialna-kuratela/projekt-implementacie-europskej-zaruky-deti-inkluzia-deti-so-zdravotnym-znevyhodnenim-kontexte-deinsitucionalizacie-nahradnej-starostlivosti/uvodna-sprava-k-projektu.pdf

ošetrovateľskú starostlivosť výlučne pobytovou formou. Aktuálne má vytvorené podmienky na dobrovoľný pobyt 16 CDR. CDR môže na odporúčanie orgánu SPOD a SK prijať s dieťaťom so zdravotným znevýhodnením aj jeho rodiča, osobu, ktorá sa osobne stará o dieťa, alebo inú blízku osobu dieťaťa. Účelom takéhoto pobytu môže byť len nácvik rodičovských zručností a iných zručností, ktoré rodič alebo iná fyzická osoba nevyhnutne potrebuje na výkon svojich rodičovských povinností alebo iných povinností.

Podmienky na dobrovoľný pobyt pre zdravotne znevýhodneného rodiča, resp. inú osobu so zdravotným znevýhodnením a dieťa, zatiaľ nie sú vytvorené.

Počet CDR schopných vykonávať dobrovoľné pobyty pre deti so zdravotným znevýhodnením i									
	BA	**BB**	**KE**	**NR**	**PO**	**TN**	**TT**	**ZA**	**SPOLU**
Počet CDR v kraji	1	2	4	3	2	2	2	0	16

Zdroj: Ústredie PSVR

Počet CDR schopných vykonávať dobrovoľné pobyty pre dieťa so zdravotným znevýhodnením s s rodičom, osobou, kt. sa osobne stará o dieťa									
	BA	**BB**	**KE**	**NR**	**PO**	**TN**	**TT**	**ZA**	**SPOLU**
Počet CDR v kraji	3	2	4	0	2	1	0	4	16

Zdroj: Ústredie PSVR

Počas roku 2023 prebiehali v rámci vyššie uvedenej spolupráce s UNICEF pre Európu a Strednú Áziu prípravné práce na realizáciu pilotného projektu zloženému z dvoch aktivít:

- „Prevencia“, zameranej na procesy spolupráce subjektov z rôznych systémov (najmä vykonávatelia opatrení SPOD a SK, sociálne služby, poskytovatelia zdravotnej starostlivosti) s cieľom poskytnúť dieťaťu (v rámci pilotného overovania do dvoch rokov veku) so zdravotným znevýhodnením a jeho rodičom čo najširší rozsah podporných služieb/opatrení, aby sa predišlo umiestneniu dieťaťa so zdravotným znevýhodnením do CDR na základe rozhodnutia súdu.

- „Náhradná starostlivosť poskytovaná v rodine“ zameranej na skvalitnenie výkonu opatrení SPOD a SK pre deti so zdravotným znevýhodnením, ktoré sú na základe rozhodnutia súdu umiestnené do CDR. Zameranie aktivity je cielené na novorodencov a obdobne. ako v prípade aktivity „Prevencia“, aj podstatou tejto aktivity je skvalitnenie spolupráce rôznych subjektov s cieľom (z pohľadu organizačnej štruktúry CDR) umiestnenia zdravotne znevýhodneného dieťaťa v profesionálnej náhradnej rodine a nie v samostatne usporiadanej skupine s určenou špecializáciou.

Pilotný projekt bude zrealizovaný v priebehu roka 2024.

Strednodobý cieľ 10 - Zaviesť systém monitorovania a hodnotenia kvality v oblasti náhradnej starostlivosti.

Strednodobý cieľ 10 sa priebežne plní.

Strednodobý cieľ 10 je dosahovaný prostredníctvom napĺňania nasledovného strategického opatrenia:

- **Prehodnotiť súčasné systémy sledovania a hodnotenia údajov a nastaviť a zaviesť systém sledovania a vyhodnocovania údajov v oblasti náhradnej starostlivosti a celkovo procesov deinštitucionalizácie náhradnej starostlivosti**

V roku 2022 bola ukončená implementácia projektu „Zlepšenie systému monitorovania a hodnotenia systému náhradnej starostlivosti (ďalej „MaH“) a ochrany detí v SR“[11], ktorý bol podporený Európskou komisiou v rámci (toho času[12]) Programu na podporu štrukturálnych reforiem. Na projekte spolupracovalo a prijímateľom jeho výstupov je MPSVR SR, vecným riešiteľom projektu bol regionálny úrad UNICEF pre Európu a Strednú Áziu. Výstupom projektu je Návrh národného rámca monitorovania a hodnotenia náhradnej starostlivosti pre deti v Slovenskej republike[13], ktorý tvorí obsahové východisko pre nastavenie monitorovania a evaluácie deinštitucionalizácie náhradnej starostlivosti. Základným predpokladom implementácie záverov a odporúčaní do systému SPOD a SK je však minimálne napojenie CDR na informačný systém KIDS, prostredníctvom ktorého sú spracovávané dáta z činnosti orgánov SPOD a SK.

V priebehu roka 2023 pracovalo MPSVR SR na utvorení podmienok pre zavedenie systému monitorovania a evaluácie deinštitucionalizácie náhradnej starostlivosti do praxe, aktuálne sú pripravované projekty zamerané na:

- realizáciu štúdie uskutočniteľnosti vo vzťahu k informačným systémom v oblasti SPOD a SK a
- zavedenie informačného systému do praxe SPOD a SK.

[11] Viac informácií dostupných na: https://www.employment.gov.sk/sk/rodina-socialna-pomoc/socialnopravna-ochrana-deti-socialna-kuratela/projekt-zlepsenie-systemu-monitorovania-hodnotenia-systemu-nahradnej-starostlivosti-ochrany-deti-slovenskej-republike/

[12] Aktuálne Nástroj technickej podpory.

[13] Dostupné na: https://www.employment.gov.sk/files/sk/rodina-socialna-pomoc/socialnopravna-ochrana-deti-socialna-kuratela/projekt-zlepsenie-systemu-monitorovania-hodnotenia-systemu-nahradnej-starostlivosti-ochrany-deti-slovenskej-republike/vystupy-projektu/ministry-labour-social-affairs-family-slovakia-sv-v4.pdf

Príloha č.1

Zoznam použitých skratiek

EÚ	Európska únia
IROP	Integrovaný regionálny operačný program
OSN	Organizácia spojených národov
RO	riadiaci orgán
UNICEF	United Nations International Children's Emergency Fund (Detský fond OSN)
ŽoNFP	žiadosť o nenávratný finančný príspevok